

Espoon 15-17-vuotiaiden huumausaine- ja ryöstörikokset

Kriminologinen näkökulma ennalta ehkäisyyn

2/2020

Petra Anttila

Tekijä Petra Anttila	Tutkinto Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi Espoon 15-17-vuotiaiden huumausaine- ja ryöstörikokset - Kriminologinen näkökulma ennalta ehkäisyyn	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaaja Pauli Mäkelä, Mikko mäkinen	Opinnäytetyön muoto Tutkimuksellinen opinnäytetyö
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän opinnäytetyö on saanut alkunsa Espoon poliisiasemalla, jossa on kiinnitetty huomiota nuorten, 15-17-vuotiaiden huumausaine- ja ryöstörikosten määrien nousuun. Opinnäytetyössä on peilattu haastateltujen poliisien käsityksiä kyseisten rikosten taustalla olevista tekijöistä kriminologian klassisiin selitysmalleihin. Tarkoituksena on myös selvittää, miten ongelman parissa työskennellään tällä hetkellä ja minkälaisia näkemyksiä tulevaisuuden suhteen on.</p> <p>Opinnäytetyön alussa on tuotu esille vuosien 2009-2019 huumausaine- ja ryöstörikosten määrät Espoossa. Kyseisten rikosten määriä on vertailtu Helsingin ja Vantaan vastaaviin määriin.</p> <p>Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena puolistrukturoitua teemahaastattelua käyttäen. Työn tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla kahta Espoon poliisiasemalla ennalta estävän työn parissa työskentelevää poliisia. Haastattelussa saatuja tuloksia on käsitelty työn loppupuolella, jossa käytännön toimivuutta verrataan teoriaan.</p> <p>Haastattelujen perusteella Espoon 15-17 -vuotiaiden huume- ja ryöstörikollisuuden taustalla olevat syyt ovat osittain, mutta eivät täysin, löydettävissä kriminologian perinteisistä selitysmalleista. Internetin kehitys ja vaikutus nousee haastatteluissa vahvasti esillä. Internet on tuonut ja tulee tuomaan eri tyyppisiä rikoksia sekä uudenlaisia haasteita. Kasvatuksen merkitystä ei voida myöskään korostaa liikaa nuorisoriikollisuudesta puhuttaessa.</p>	
Sivumäärä 32	Tarkastuskuukausi ja -vuosi Helmikuu 2020
Avainsanat Nuorisoriikollisuus, huumausainerikokset, ryöstörikokset, ennalta estäminen	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
1.1 Tarkoitus ja tavoite.....	2
1.2 Tutkimuskysymykset.....	3
1.3 Tutkimusmenetelmä.....	4
1.4 Aineiston hankinta.....	4
2 HUUMAUSAINE- JA RYÖSTÖRIKOKSET	5
2.1 Huumausainerikokset.....	5
2.2 Ryöstörikokset.....	6
3 RIKOSTILASTOT	8
3.1 Tutkimuskaupungit.....	8
3.2 Huumausaine- ja ryöstörikoskuviot.....	9
3.3 Yhteenveto.....	12
4 NUORISORIKOLLISUUDEN SYYT	12
4.1 Kodin ja perheen merkitys.....	13
4.2 Luonne ja henkilökohtaiset ominaisuudet.....	14
4.3 Yhteiskunnalliset ja globaalit muutokset.....	14
4.4 Vapaa-aika ja ryhmäkäyttäytyminen.....	15
5 NUORISORIKOLLISUUDEN ENNALTA ESTÄMINEN	16
5.1 Viranomaisten vastuu ja mahdollisuudet.....	16
5.2 Vapaa-ajan merkitys.....	17
5.3 Ennalta estävä strategia.....	18
6 HAASTATTELUIDEN TOTEUTUS JA TULOKSET	19
6.1 Haastateltavien näkemykset huumausaine- ja ryöstörikosten syistä.....	20
6.2 Haastateltavien näkemykset nuorisoriikollisuuden ennalta estämisestä.....	22
6.3 Tulevaisuuden näkymät.....	25
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	26
7.1 Nuorisoriikollisuuden syiden vertailu.....	26
7.2 Nuorisoriikollisuuden ehkäisykeinojen vertailu.....	27
7.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	29
7.4 Mahdolliset jatkotutkimukset.....	30
LÄHTEET	31

1 JOHDANTO

1.1 Tarkoitus ja tavoite

Nuorisoriollisuus nostaa usein yhteiskunnallisesti keskusteluja ja mielipideitä. Aina uudempaa ikäpolvea pidetään pahamaineisempänä kuin edellistä. Nuoruuteen mielletään usein rajojen koettelu ja rikkomisen. Rikollisuuden ajatellaan usein kuuluvan osaksi nuoruutta. Toisaalta nuorisoriollisuudesta ollaan myös huolissaan, sillä nuoruutta ja silloin tehtyjä valintoja pidetään suunnannäyttäjänä tulevaisuudelle. Tiettyjen rikosten osalta nuoruutta voidaan pitää aktiivisimpänä aikana ihmisen elämän kaareissa (Honkatukia, Kivivuori 2006, 15). On muistettava, että vaikka kuinka hyvin tekisi ennalta estävää työtä niin yleisesti rikollisuutta ei koskaan pystytä poistamaan kokonaan. Siksi nuorisoriollisuus opinnäytetyön aiheena on missä tahansa muodossa varma valinta, koska se on ilmiö mikä ei todennäköisesti koskaan häviä.

Opinnäytetyön aihe on saanut alkunsa Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen Espoon poliisiasemalla, jossa organisaatio on ollut huolissaan kaupungin nuorisoriollisuuden tilanteesta. Rikosten määrät tuntuvat nousseen, etenkin huumausaine- ja ryöstörikosten osalta. Opinnäytetyössä on tarkoitus selvittää, mitä kriminologian selitysmallit kertovat nuorisoriollisuuden syistä sekä siitä, miten nuorisoriollisuutta pystyttäisiin ennalta estämään. Tämän jälkeen tarkoituksena on peilata kirjallisuuden teorioita käytännön toimivuuteen haastatteleamalla kahta Espoon ennalta estävässä ryhmässä toimivaa poliisia.

Opinnäytetyössä käsitellään nimenomaan 15-17-vuotiaita nuoria, koska alle 15-vuotiaat eivät ole rikosoikeudellisessa vastuussa ja toisaalta 18-vuotiaat lasketaan jo aikuisiksi. Tällöin myöskään huoltajat tai lastensuojelu eivät pysty puuttumaan tai vaikuttamaan täysi-ikäisen nuoren tekemisiin. Vaikka lainsäädäntö ei rankaise alle 15-vuotiaita, niin heihin kohdistuu silti lastensuojelun kautta erilaisia hoito- ja kasvutoimenpiteitä. Korvausvelvollisuus on kuitenkin kaiken ikäisillä, ja sillä yleensä onkin suurin vaikutus nuoren elämään. Tuomittaessa rangaistusta 15-17-vuotiaalle rikoksen tehneelle noudatetaan Rikoslain (19.12.1889/39) 8 luvun 6 §:ää, jonka mukaan rangaistuksen määrä on enintään $\frac{3}{4}$ siitä, mitä täysi-ikäiselle tekijälle tuomittaisiin

Opinnäytetyön alussa on tarkoitus havainnoida Espoossa 15-17-vuotiaiden tekemien huumausaine- ja ryöstörikosten määriä kuvioilla, jotta tämän hetkinen tilanne ja viimeisen 11 vuoden kehitys hahmottuisi lukijallekin. Espoon rikostilastoille on tarkoitus antaa

perspektiiviä Helsingin ja Vantaan vastaavilla tilastoilla. Opinnäytetyöhön liittyvä kirjallisuus on nimenomaan yleisesti nuorisoriikollisuudesta, eikä niinkään yksilökohtaisesti huumausaine- ja ryöstörikoksista. Kuitenkin yleisesti nuorisoriikollisuuden syyt ja keinot sen ennalta estämiseen pätevät ainakin osittain tutkittaviin rikoksiin. Opinnäytetyön tarkoitus on antaa sekä Espoon ennalta estävälle ryhmälle kuin muillekin nuorten kanssa työskenteleville poliiseille ymmärrystä nuorisoriikollisuuden syistä ja keinoista ennalta estävää ja vaikuttaa niihin.

Opinnäytetyö on hypoteesiton, koska kirjallisuudessa mainitut syyt nuorisoriikollisuudelle eivät tarkoita suoranaisesti, että ne olisivat korreloitavissa Espoossa tai joissain muissa kaupungeissa tapahtuneisiin rikoksiin. Opinnäytetyö toteutetaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jonka avulla on nimenomaan tarkoitus ymmärtää tutkittavaa ilmiötä, eli Espoon nuorisoriikollisuuden syitä sekä mahdollisuuksia vaikuttaa niihin.

1.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössä halutaan löytää seuraaviin kysymyksiin vastauksia:

1. Onko kriminologiassa todetut nuorisoriikollisuuden syyt verrannollisia Espoossa havaittuihin syihin?
2. Toimivatko kriminologian antamat keinot ja tavat nuorisoriikollisuuden ennalta estämiseen Espoossa?
3. Millä muulla tavoin Espoossa pyritään ennalta estämään ryöstö- ja huumausainerikoksia?

Tutkimuksen ulkopuolelle on myös rajattu Helsingin ja Vantaan ennalta estävä toiminta. Jokaisen poliisilaitoksen toimintatavat suorittaa erilaisia poliisitehtäviä voivat erota huomattavasti muiden laitosten tavoista. Toisaalta taas nuorisoriikollisuus itsessään voi esiintyä kaupungeista riippuen erilaisin ilmiöin, jolloin se vaatii kohdennettuja toimintatapoja. Tämän jälkeen tutkimusta varten on haastateltu Espoon ennalta estävän ryhmänjohtajaa sekä kenttävalvonnassa työskentelevää poliisia. Teemahaastatteluiden tarkoituksena on saada käsitys siitä, mitkä kriminologian mainitsemista syistä nuorisoriikollisuudelle ja sen ennalta estämiselle toimivat käytännössä ja mitä muita kriminologiassa mainitsemattomia syitä sekä keinoja on olemassa.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, jonka funktiona on ymmärtää kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkitystä kokonaisvaltaisesti (Jyväskylän yliopisto, 2015). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä on ennemminkin paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väitteitä (Hirsjärvi, Hurme 2008, 152). Laadullisessa tutkimuksessa voidaan koetella teoriaa ja sen todentumista käytännössä, mutta tavoitteena ei ole muodostaa kausaalisuhteita (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka 2009, 13-14). Valitsin kvalitatiivisen tutkimuksen nimenomaan tuodakseni ilmi, miten kriminologian teoriat toteutuvat ja toimivat käytännössä. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä ei sovi tähän opinnäytetyöhön, sillä rikosmäärät eivät ole riittävän suuri otos kyseisen määrällisen tutkimuksen toteuttamiseen.

Yhtenä tiedonhankintamenetelmänä opinnäytetyössä on käytetty teemahaastattelua. Teemahaastattelu on yksi monista haastattelutyypeistä, jossa haastattelijalla on johtovastuu, sillä haastattelijan pohjimmainen motiivi on tiedonhankinta. (Hirsjärvi, Hurme 2010, 47.) Haastattelu voidaan toteuttaa monella eri tapaa, jolloin kysymykset voivat olla hyvin rajattuja tai vastaavasti avoimempia, täysin vapaamuotoisia haastatteluja. Teemahaastattelu on näiden haastattelumuotojen välimaastossa, ja sopii tähän opinnäytetyöhön parhaiten. Teemahaastattelussa pääteemat ovat siis tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto voi puuttua. (Hirsjärvi ym. 2007, 202-204.) Teemahaastattelu oli selkeä valinta tutkimukseeni, sillä yleisellä tasolla Espoon poliisiaseman ennalta estävän ryhmän työ- ja toimintatavat eivät olleet minulle etukäteen tuttuja. Tällöin selkeiden kysymysten rajaaminen oli etukäteen mahdotonta. Olin kuitenkin hahmottelut haastatteluja varten muutamia pääteemoja tutkimuskysymysten avulla, jotka olivat runkona haastattelun etenemisessä.

1.4 Aineiston hankinta

Yleisesti nuorisorikollisuudesta on monipuolisesti kirjallisuutta, mutta pelkästään itse ja huumausaine- ja ryöstörikoksista on kriminologian kirjallisuudessa niukasti selitysmalleja. Tosin huumausaineista ja nuorista on laajalti kirjallisuutta, mutta nämä käsittelevät hyvin usein syitä huumausaineiden käytölle eikä niinkään syitä huumausainerikollisuudelle. Kriminologiassa on kuitenkin paljon tutkittu ja käsitelty yleisesti syitä nuorisorikollisuudelle, joista olen poiminut opinnäytetyöhön ne kohdat, joiden ajattelen jollain tapaa liittyvän nimenomaan käsiteltäviin rikoksiin.

2 HUUMAUSAINE- JA RYÖSTÖRIKOKSET

2.1 Huumausainerikokset

Suomessa huumausainerikosten sääntely perustuu täyskiellon periaatteen varaan. Huumausainerikoksina pidetään kaikkia tekoja, jotka liittyvät huumeiden laittomaan valmistukseen, salakuljetukseen, myymiseen ja muuhun levittämiseen sekä hallussapitoon ja käyttöön. (Rantala, Ruuska 2014.)

Huumausainerikokset on jaoteltu Rikoslain 50 luvussa huumausainerikokseen, törkeään huumausainerikokseen ja huumausaineen käyttörikokseen. Saman luvun 7 §:ssä on annettu myös mahdollisuus jättää huumausaineen käyttörikokseen syyllistynyt henkilö tuomitsematta sakkorangaistukseen, jos hän suostuu poliisin ohjaamaan hoitoon. Tällaisen toiminnan tarkoituksena on ennalta ehkäistä huumerikoksia sekä pyrkiä auttamaan huumeriippuvaisia.

Suomessa laittomat huumausaineet määrittelee Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Rikoslaisissa mainitut huumausaineet ovat määriteltäviä Huumausainelaissa (30.5.2008/373). Alla on Rikoslain tarkat määritelmät tutkimuksessa olevista huumausaine- ja ryöstörikoksista.

1 § Huumausainerikos

Joka laittomasti

1) valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta taikka viljelee tai yrittää viljellä kokapensasta, kat-kasvia (Catha edulis) tai Psilositybe-sieniä,

2) viljelee tai yrittää viljellä oopiumiunikkoa, hamppua tai meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena taikka käytettäväksi huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa,

3) tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta,

4) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta, tai

5) pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta,

on tuomittava huumausainerikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

2 § Törkeä huumausainerikos

Jos huumausainerikoksessa:

- 1) rikoksen kohteena on erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta,*
- 2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,*
- 3) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa,*
- 4) aiheutetaan usealle ihmiselle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa, tai*
- 5) levitetään huumausainetta alaikäisille tai muuten häikäilemättömällä tavalla*

ja huumausainerikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä huumausainerikoksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

2 a § Huumausaineen käyttörikos

Joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, on tuomittava huumausaineen käyttörikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

2.2 Ryöstörikkokset

Ryöstöllä tarkoitetaan yleisesti toisen ihmisen omaisuuden anastamista väkivallan tai sillä uhkaamalla. Rikoslain 31 luvussa ryöstörikkokset ovat jaettu perusmuotoiseen ryöstöön ja törkeään ryöstöön. Molempien ryöstörikosten valmistelu on kriminalisoitu, mutta tässä opinnäytetyössä käsitellään vain toteutuneita ryöstöjä. Ryöstörikkokset ovat myös virallisen syyttäjän alaisia rikoksia.

1 § Ryöstö

Joka

1) käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla välittömästi käyttää sellaista väkivaltaa toisen hallusta anastaa tai ottaa luvattomasti käyttöön toisen irtainta omaisuutta taikka

2) sellaista väkivaltaa tai uhkausta käyttämällä pakottaa toisen luopumaan taloudellisesta edusta, johon rikosentekijällä tai sillä, jonka puolesta hän toimii, ei ole laillista oikeutta,

on tuomittava ryöstöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Ryöstöstä tai sen yrityksestä tuomitaan myös se, joka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua anastamisesta tai käyttöön ottamisesta verekseltään tavattuna käyttämällä siinä tarkoitettua väkivaltaa tai uhkausta täyttää tai yrittää täyttää rikoksen taikka pitää tai yrittää pitää siten ottamansa omaisuuden.

Ellei tässä pykälässä tarkoitettu teko, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys tai muut tekoon liittyvät seikat, ole kokonaisuutena arvostellen vakava, ei rikosentekijää tuomita ryöstöstä, vaan niistä muista rikoksista, jotka teko käsittää

2 § Törkeä ryöstö

Jos ryöstössä

1) aiheutetaan tahallisesti toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,

2) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla,

3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä tai

4) rikos kohdistetaan henkilöön, joka ammattiinsa tai toimeensa kuuluvan työn tai tehtävän vuoksi ei voi itseään tai omaisuuttaan puolustaa,

ja ryöstö on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä ryöstöstä vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Ryöstörikkokset siis koostuvat kahdesta suojeltavasta oikeushyvästä, vapaudesta ja terveydestä sekä omaisuuteen, varallisuuteen ja taloudelliseen etuun liittyvästä uhkasta. Käytännössä ryöstörikkokset sisältävät elementtejä sekä väkivalta- että omaisuusrikoksista. Ryöstö rikoksena herättäneen ihmisissä suurempaa pelkoa ja turvattomuuden tunnetta kuin esimerkiksi varkaus, sillä kyseeseen tulee myös sekä yksilön terveys, että vapaus.

3 RIKOSTILASTOT

Tarkastelun kohteena ovat siis 15-17-vuotiaiden tekemät huumausaine- ja ryöstörikkokset Espoossa. Kuvioissa on myös Helsingin ja Vantaan vastaavat määrät, jotta Espoossa tehtyjen rikosten määriä voitaisiin verrata johonkin. Alla on käyty huumausaine- sekä ryöstörikkokset jokainen omassa taulukossaan. Tilastojen avulla on tarkoitus kuvata rikosten määrien kehitystä viimeisen 11 vuoden aikana. Kaavioita katsoessa on hyvä muistaa se, että tilastoissa on vain poliisin tietoon tulleet rikokset. Tällöin puhutaan ilmirikollisuudesta. Näiden lisäksi on piilorikollisuutta, joita ovat kaikki ne teot, jotka täyttävät rikosten Rikoslaisissa määrittelemät tunnusmerkistöt, mutta eivät tule viranomaisten tietoon. Todennäköistä on, että mitä pienempi rikos on kyseessä sitä todennäköisimmin se ei tule poliisin tietoon.

3.1 Tutkimuskaupungit

Kuvioissa olevat tutkimuskaupungit (Stat.fi, 2020)

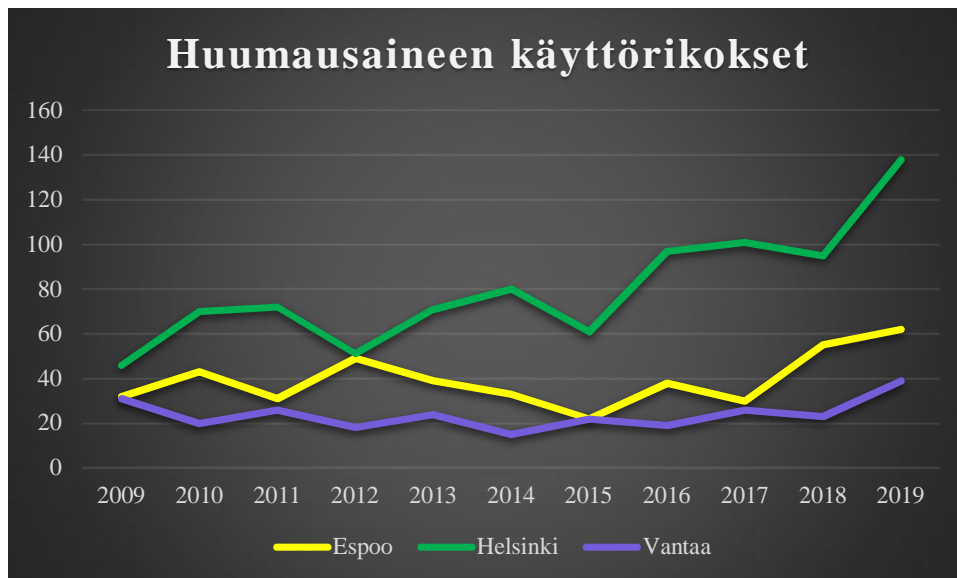
Espoo sijaitsee Uudellamaalla ja on väkiluvultaan Suomen toiseksi suurin kaupunki. Vuoden 2018 väkiluku oli 283 632.

Helsinki on väkiluvultaan Suomen suurin kaupunki. Vuoden 2018 väkiluku oli 648 042.

Vantaa sijaitsee Helsingin pohjoispuolella Uudellamaalla. Vantaa on väkiluvultaan Suomen neljänneksi suurin kaupunki. Vuoden 2018 lopussa väkiluku oli 228 166.

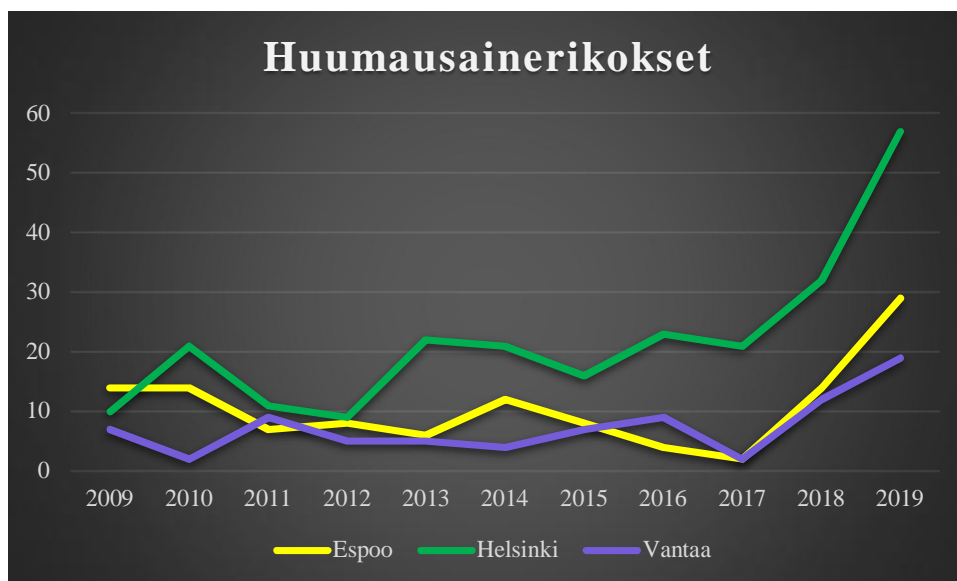
Ennen kuvioita tarkastellessa kannattaa ottaa huomioon tutkittavien kaupunkien asukasluvut 15-17-vuotiaiden osalta. Helsingissä 15-17-vuotiaita on tutkimusvuosina keskimääräisesti ollut vajaa 15 000. Espoossa vastaava luku on 9 000 ja Vantaalla 7 000. Karkeasti sanottuna Vantaalla on $\frac{1}{2}$ Helsingin 15-17-vuotiaiden määrästä ja Espoossa $\frac{2}{3}$. (Tilastokeskus, 2020.)

3.2 Huumausaine- ja ryöstörikoskuviot

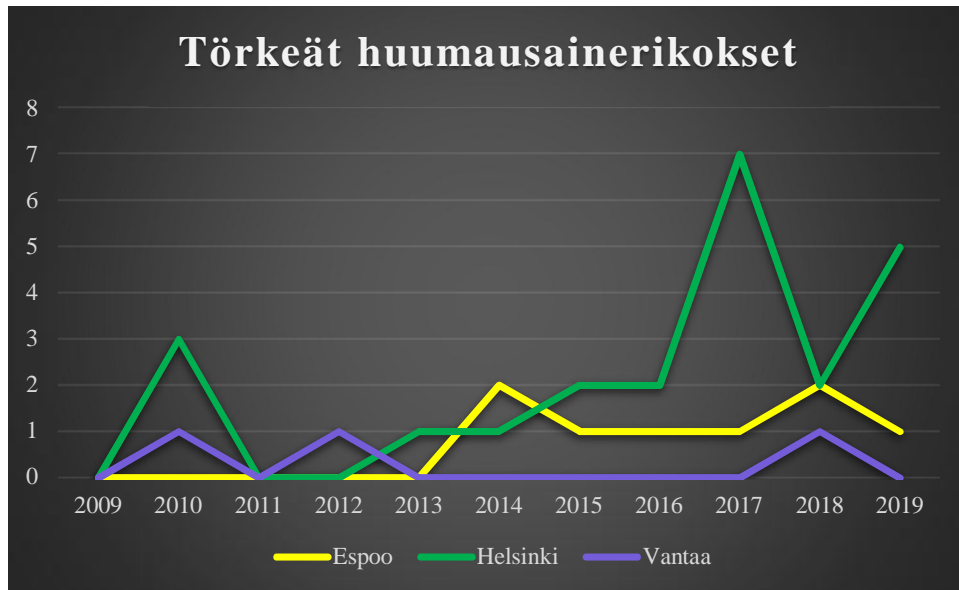
Kuvio 1. 15-17-vuotiaiden tekemät huumausaineen käyttörikokset vuosina 2009-2019 (Polstat, 2020).

Kuviosta 1 on havaittavissa, että huumausaineen käyttörikosten määrä on Espoossa heitellyt 30-62 rikoksen välillä viimeisen 11 vuoden aikana. Vastaava luku Vantaalla oli 18-39. Huomioitavaa kuitenkin on, että Espoossa vuoden 2019 huumausaineen käyttörikosten määrä on noin kaksinkertaistunut vuoden 2017 määrästä. Helsingin osalta määrät ovat kahta muuta kaupunkia suuremmat, vuonna 2019 käyttörikoksia oli 138. On kuitenkin muistettava, että nuorien määrä Helsingissä on myös paljon suurempi. Yleisesti kaikkien kaupunkien osalta on huolestuttavaa, että vuoden 2019 määrät ovat olleet jokaisessa kaupungissa korkeimmat viimeisen 11 vuoden aikana.

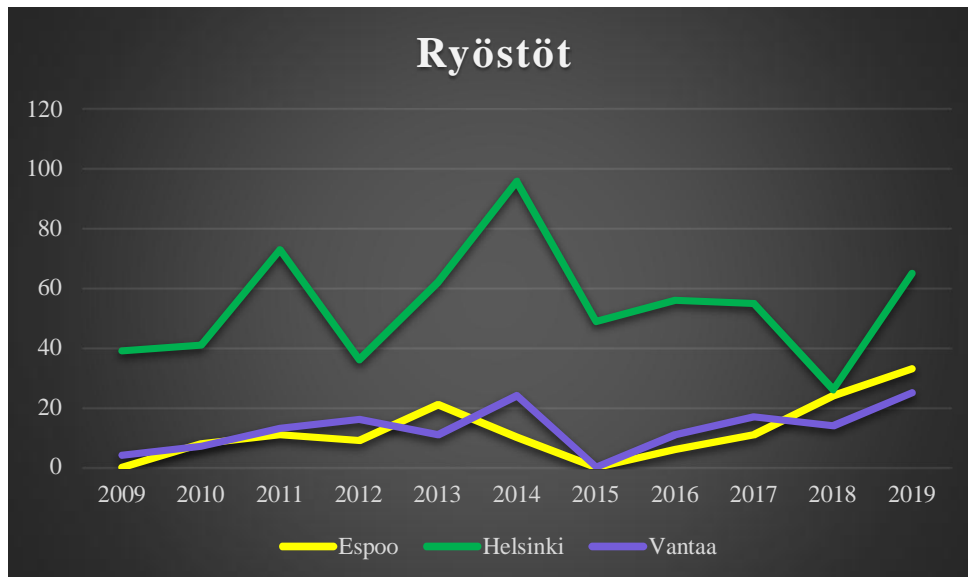
Kuvio 2. 15-17-vuotiaiden tekemät huumausainerikokset 2009-2019 (Polstat, 2020).

Kuviossa 2 on havaittavissa, että huumausainerikosten määrät ovat viimeisen kahden vuoden aikana olleet selkeässä nousussa kaikissa kolmessa tutkimuskaupungissa. Helsingissä huumausainerikosten määrä on vuosina 2009-2019 liikkunut 9-32 rikoksen välillä, vastaava luku Vantaalla on ollut 2-12. Vuoden 2019 huumausainerikosten määrät nousivat jokaisessa kaupungissa korkeammalle kuin koskaan aiemmin 2010-luvulla, Espoossa 29:ään, Helsingissä 57:ään ja Vantaalla 19 rikokseen. Kuviosta on havaittavissa jokaisessa kaupungissa jyrkkä kasvu vuodesta 2017 vuoteen 2019.

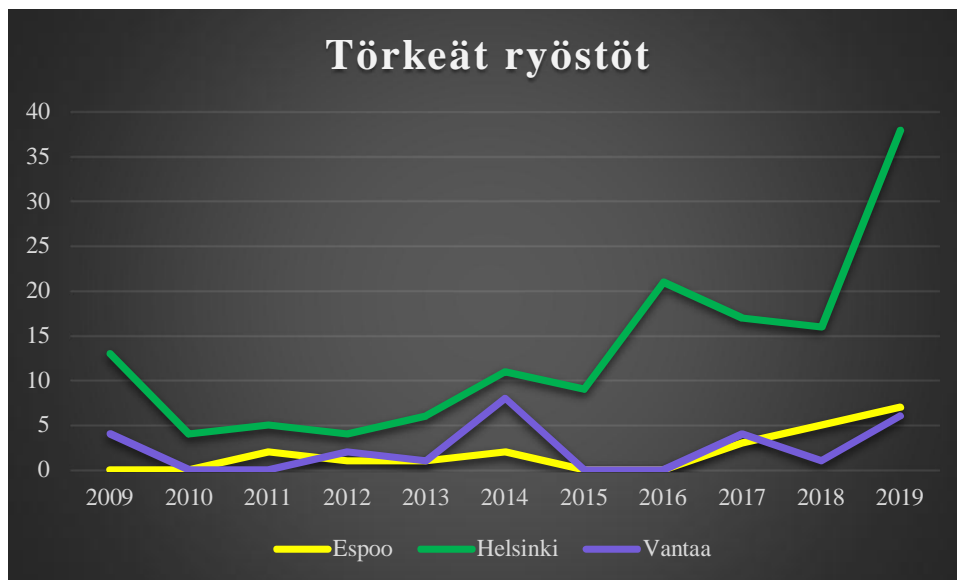
Kuvio 3. 15-17-vuotiaiden tekemät törkeät huumausainerikokset vuosina 2009-2019 (Polstat, 2020).

Kuviosta 3 pystytään havaitsemaan, että törkeiden huumausainerikosten määrät ovat pysyneet suhteellisen pieninä jokaisessa kolmessa kaupungissa. Viimeisen 11 vuoden aikana Vantaalla kyseisiä rikoksia on ollut enintään yksi vuotta kohden ja Espoossa vastaava luku on ollut kaksi. Helsingissä taas rikosten määrä on liikkunut 0-7 välillä. Määrä ei sinänsä kuulosta Helsingissäkään suurelta, mutta on muistettava, että kyseessä on hyvin kova rikosnimike. Tällaisissa rikostilastoissa, joissa määrät eivät ole suuret, tuo jo muutama rikos selkeästi piikin tilastoihin. Tämä on nähtävissä nimenomaan kuviossa Helsingin osalta vuonna 2017.

Kuvio 4. 15-17-vuotiaiden tekemät ryöstöt vuosina 2009-2019 (Polstat 2020).

Kuviossa 4 on havaittavissa, että Espoossa ja Vantaalla ryöstöjen määrät on saatu tiputettua nollaan vuonna 2015 ja sen jälkeen määrät ovat taas olleet nousussa. Muuten Espoon ryöstörikosten määrä on vaihdellut viimeisen 11 vuoden aikana suurestikin, esimerkiksi vuonna 2013 rikoksia oli 21, kuin vastaava luku oli tippunut puolella seuraavana vuonna. Kuitenkin viimeisen viiden vuoden aikana ryöstöjen määrä Espoossa on selkeästi ollut nousussa. Helsingin vuosittaiset määrät vaihtelevat muita kaupunkeja suuremmin.

Kuvio 5. 15-17-vuotiaiden tekemät törkeät ryöstöt vuosina 2009-2019 (Polstat 2020).

Kuviosta 5 on havaittavissa, että törkeiden ryöstöjen vuosittaiset määrät ovat pysyneet Espoossa ja Vantaalla viimeisen 11 vuoden aikana vuosittain alle kymmenessä. Kuitenkin niin että vuonna 2014 Vantaalla oli 8 rikoksen piikki, joka on meinattu viime vuonna saavuttaa uudelleen. Helsingissä luvut ovat selkeästi naapurikaupunkeja huolestuttavammat.

Törkeiden ryöstöjen määrä on vuodesta 2018 vuoteen 2019 yli kaksinkertaistunut, niin että vuonna 2019 määrä oli 38.

3.3 Yhteenveto

Tilastot antavat suuntaa siitä, miten nuorten tekemät huumausaine- ja ryöstörikkokset ovat jakautuneet kyseisten kaupunkien välillä. On kuitenkin muistettava, että rikollisuus ei jakaudu tasaisesti nuorten kesken. On mahdollista, että pieni osa nuorista tekee suurimman osan ikäluokkansa rikoksista. On myös mahdollista, että pieni määrä tekijöistä voi lyhyessä ajassa syyllistyä suureenkin määrään rikoksia. Tällöin myös kaupunkien vuosittaisissa tilastoissa voi näkyä selkeitä piikkejä. Siksi rikostilastoja tulisia aina analysoida pitkällä aikajänteellä. Kannattaa ottaa myös huomioon se, että rikoksia havainnoidaan vuosittain kolmessa ikäluokassa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yksittäinen nuori vaikuttaa näissä kyseisissä rikostilastoissa aina kolme vuotta. Tällöin ne yksittäiset nuoret, jotka tekevät 15-17-vuotiaana rikoksia saattavat nostaa toiminnallaan rikostilastoja huomattavasti.

Huumausainerikosten määriin vaikuttaa myös se, miten eri viranomaiset ovat pystyvät paljastamaan maahan tuotavia suuria huume-eriä. Huumausaineiden saatavuus vaikuttaa ainakin välillisesti huumausainerikosten määriin. Kun levityksessä on suuri määrä huumausaineita, on niiden myyminen runsaampaa ja samalla on todennäköistä, että poliisi pystyy paljastamaan useampia huumausainerikoksia. Yksi huomioitava seikka on myös se, että kaupungeissa tehdyt rikokset eivät suoraan tarkoita sitä, että kyseisessä kaupungissa asuvat nuoret olisivat tehneet kyseisen kaupungin rikokset. Muun muassa julkinen liikenne mahdollistaa nuorten helpon ja vaivattoman liikkumisen. Esimerkiksi Helsingin ydinkeskustassa tapahtuvat rikokset voivat olla hyvinkin muiden lähikunnissa ja kaupungeissa asuvien nuorten tekemiä.

4 NUORISORIKOLLISUUDEN SYYT

Nuorisoriikollisuus ei ole Suomessa eikä muualla maailmassa uusi ilmiö, mutta se on kuitenkin merkittävä ongelma yhteiskunnassamme. Rikollisuus ja erityisesti nuorisoriikollisuus nostavat usein yhteiskunnallisesti moraalisia tunteita ja kiihkeitä mielipiteitä. (Honkatukia, Kivivuori 2006, 1-2.) Kriminologian tutkimusten yhtenä tavoitteena on selvittää, mikä saa nuoret ja ihmiset yleensä syyllistymään rikoksiin ja mitkä tekijät ylipäättänsä vaikuttavat rikollisuuteen. Rikollisuuteen on etsitty selitystä niin biologisista, taloudellisista, yhteiskunnallisista kuin sosiaalisistakin tekijöistä (Eml, 187).

Kriminologian mukaan rikollinen elämäntyyli opitaan yleensä nuorena, ja on suhteellisen harvinaista, että aikuisiällä vakaviin rikoksiin syyllistynyt olisi vasta aikuisiällä aloittanut rikoskäyttäytymisen. Rikollisuuden on jopa todettu liittyvän nuoruuteen, mutta yhtä ainoaa selitystä sille ei olla osattu antaa. Kuitenkin mitä enemmän riskitekijöitä yhdellä yksilöllä on, sitä todennäköisempää on, että hän syyllistyy rikokseen. (Kivivuori 2008, 28.) Marttunen kuitenkin painottaa omassa teoksessaan, ettei mikään yksittäinen riskitekijä itsessään selitä nuoren ajautumista rikollisuuden pariin (2002, 16).

4.1 Kodin ja perheen merkitys

Yhtenä suurena vaikuttavana tekijänä nuorisoriikollisuudelle voidaan pitää nuoren kotioloja. Se, millaisen kasvatuksen ja opit lapsi saa kotoa vaikuttavat vahvasti siihen minkälainen nuoruus ja aikuisuus tulevat olemaan. Lapset oppivat paljon asioita vanhemmiltaan, ja siksi heitä pidetäänkin tärkeimpinä esikuvina lapsilleen. Vanhempien ongelmat ja haasteet elämässä heijastuvat ja mahdollisesti vaikuttavat yleensä jollain tapaa myös lapseen ja nuoreen. Esimerkiksi masentunut tai aggressiivinen vanhempi ei välttämättä kykene riittävästi tukemaan nuorta ja hänen kehitystään. Nuoret myös itse aistivat helposti kotona vallitsevat ongelmat. (Honkatukia, Kivivuori 2006, 124.) Myös mahdollinen väkivalta perhepiirissä kielii yleensä jonkinlaisista ongelmista, joista nuori saa usein myös osansa. Vanhempien omat ongelmat ovat tapana olla suhteessa lasten kohteluun. Väkivallan kokemisen ohella myös perheväkivallan näkemisellä ja todistamisella on yhteyksiä lapsen käytösongelmiin ja mahdolliseen myöhempään rikolliseen ja epäsosiaaliseen käyttäytymiseen. (Eml, 143.)

Myös vaihtuvat perhesuhteet saattavat vaikuttaa negatiivisesti nuoren elämään. Nuoren elämässä tapahtuu murrosiässä paljon uusia asioita, jolloin pysyvät ja tasapainoiset perhesuhteet ovat tärkeitä. Perheen antama tuki on myös teini-ikäiselle lapselle hyvin oleellista. (Honkatukia, Kivivuori 2006, 125.) Kivivuoren mukaan samalla kun nuorta pitäisi tukea, niin vanhempien asettamat rajat ja tietynlainen valvonta nostavat merkitystään osana nuoren kasvatusta. Vanhempien puutteellinen tai kokonaan puuttuva valvonta sekä epäjohdonmukaisuudet kasvatuksessa saattavat myös vaikuttaa nuoren käytökseen. (Eml, 140.) Nuorisoriikollisuuskyselyistä sekä lapsiuhritutkimuksissa on havaittu, että ydinperhemuoto suojaa nuorta rikoskäyttäytymiseltä, joka liittyy korkeampaan sosiaaliseen kontrolliin (Kivivuori 2009, 16).

Kivivuoren mukaan yksilöiden välisiä eroja rikoskäyttäytymisessä voidaan kriminologiassa selittää sosiaalisella ja taloudellisella asemalla (Kivivuori 2009, 19). Tutkimusten mukaan

mitä heikompi perheen taloudellinen tilanne on, sitä todennäköisemmin nuori on osallistunut rikoskäyttäytymiseen ja sitä todennäköisimmin on joutunut väkivallan uhriksi. Kriminologisen tutkimuksen kokonaisuus viittaa vahvasti siihen, että taloudellinen huonous on rikollisuutta selittävä tekijä. (Eml, 11-12.)

4.2 Luonne ja henkilökohtaiset ominaisuudet

Ympäristötekijöiden lisäksi yksilöt eroavat toisistaan myös perinnöllisten tekijöiden suhteen, jotka voivat vaikuttaa käyttäytymistäipumusten kehitykseen (Honkatukia, Kivivuori 2006, 99). Kotoa opitut asiat ainoastaan ohjaavat nuorta, sillä lopulta nuori tekee itse omat valintansa. Perinnöllisistä tekijöistä esimerkiksi temperamenttisuus, impulsiivisuus ja ylivilkkaus ovat kriminologian tutkimusten mukaan riskitekijöitä rikollisuutta tutkittaessa. Myös nuoren käytösongelmat, kuten asenne auktoriteetteja kohtaan, aggressiivisuus ja tarkkaavaisuushäiriö ovat riskitekijöitä rikollisuudesta puhuttaessa. (Marttunen, 2002, 15-16.)

Yksilön perinnölliset tekijät vaikuttavat usein nuoren koulumenestykseen, joka taas voi olla yksi mahdollinen riskitekijä lisää nuorisoriikollisuutta tutkittaessa. Myös koulussa tapahtuva häiriökäyttäytyminen ja luvattomat poissaolot saattavat kertoa jo jonkinlaisista olemassa olevista tai mahdollisista alkavista ongelmista. (Honkatukia, Kivivuori 2006, 235.) Marttusen mukaan käytösongelmat ilmenevät yleensä useita vuosia ennen rikollisen käyttäytymisen alkua (2002, 16). Todennäköistä kuitenkin on, että mitä aikaisemmin nuoren käytösongelmat alkavat, sitä kroonisempaa ja vakavampaa rikollinen käyttäytyminen aikuisiällä on (Eml, 125).

4.3 Yhteiskunnalliset ja globaalit muutokset

Yhteiskunta on kehittynyt ja muuttanut muotoa ajansaatossa. Tämä näkyy nykypäivänä muun muassa ihmisten vapaammassa ajattelussa ja yksilöiden erilaisuutena. Myös nuorten vapaus valita tapansa elää on lisääntynyt, ja samalla se on mahdollistanut nuorten elämyshakuisuuden. Vaikka nuoret haluavat kokeilla uutta ja vapaasti tehdä valintoja, niin samalla nuorten sekä aikuisten epävarmuus ja ahdistuneisuus ovat lisääntyneet. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 12-13.)

Yksi rikollisuutta nimenomaan mahdollistava yhteiskunnan kehityksen produkti on internet. Nuoret ovat internetin käytössä hyvin taitavia ja yhä useammalla nuorella on rajaton pääsy internetin eri sivustoille ja palveluihin. Vanhempien ja aikuisten on lähes mahdotonta valvoa nuorten jokaista liikettä internetissä. Nuoriin vaikuttaa myös ympärillä vaikuttavat asenteet.

Esimerkiksi osa maailman valtioista on dekriminalisoinut kannabiksen, joka voi suoraan tai välillisesti vaikuttaa myös suomalaisnuorten asenteisiin kannabista tai yleisesti huumeita kohtaan. Kannabista pidetään yhä enemmän vaarattomampana ja sen haittavaikutuksia pidetään pienempänä kuin alkoholin. Tällaiset yleiset asenteiden muutokset ovat vaikuttaneet siihen, että kannabiksen käyttö on lisääntynyt nuorten parissa, kun taas alkoholin käyttö vähentynyt (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019).

4.4 Vapaa-aika ja ryhmäkäyttäytyminen

Nuorisorikollisuuden syistä puhuttaessa yhtenä suurena kokonaisuutena esille nousee nuoren vapaa-ajan vietto. Kun vanhemmat pystyvät mahdollistamaan nuoren harrastamisen, niin vähentää se nuoren tarvetta itse keksiä ohjelmaa. Nuoret yleensä myös löytävät harrastusten kautta helposti ystäviä, sillä mielenkiinnon kohteet ovat usein hyvin samankaltaisia. Harrastuksia pidetään myös yleisesti yhtenä hyvänä ennalta estävänä keinona rikollisuutta vastaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 26.)

Nuorten rikoskäyttäytyminen on pääsääntöisesti ryhmäkäyttäytymistä. Nuoret tekevät suuren osan teoista muiden nuorten seurassa. Siksi kavereiden rikoskäyttäytymisellä on vahva yhteys nuoren omaan rikoskäyttäytymiseen. Nuorten kesken on myös yleensä ryhmäpainetta sekä näyttämisen ja pätemisen tarvetta. Osa nuorten tekemistä rikoksista saattavat kuitenkin olla nimenomaan vain niin kutsuttuja päähän pistoja, sillä rikosten tekemistä pidetään tietynlaisena ajanviettokulttuurina. (Salmi 2009, 25.)

Usein rikollisuuteen liitetään myös päihteet, niin alkoholi kuin huumeetkin. Tilastojen mukaan Suomessa rikoksia tehdään hyvin usein päihteiden vaikutuksen alaisena. (Salmi 2009, 21.) Alkoholin ja huumeiden kanssa tekemisissä olevien nuorten mielipiteet ja näkemykset käytön riskeistä muuttuvat yleensä sallivimmiksi. Tämä johtuu siitä, että alkoholia tai huumausaineita kokeillut ei ole kokenut käytössä mitään riskiä tai käyttö on saanut aikaan hyvän olon tunnetta ja vapautta, joka samalla on muuttanut omaa käsitystä päihteistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 6.)

Yksilöstä tulee todennäköisesti rikollinen, siksi että hänen omaksumansa tavoitteet ja toimintatavat määrittävät niin, että ne voittavat sen minkä yhteiskunta määrittelee lailliseksi. Rikollisuuteen nimenomaan opitaan muun muassa vuorovaikutuksen kautta, jolloin oma rikollinen ajattelu muokkaantuu. (Laitinen, Aromaa 2005, 57.)

5 NUORISORIKOLLISUUDEN ENNALTA ESTÄMINEN

Nuorisoriikollisuuden ennalta estämiseen käytetään hyvin paljon samankaltaisia metodeja, kun aikuisten tekemiin rikoksiin. Johtuen osittain siitä, että rikollisuus on samankaltaista ja rikoksia tehdään osittain samoista syistä. Kriminologian mukaan rikoksista pidättäytytään enemmänkin sen takia, että teot ovat moraalisesti tuomittavia, kuin sen takia, että niistä seuraa epämiellyttävä rangaistus. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 35.)

Huumausaineiden kokeilu ja käyttö ovat lisääntyneet, muun muassa kannabiskokeilut ovat nelinkertaistuneet vuodesta 1992 vuoteen 2018 (Työhyvinvoinnin laitoksen raportti, 2019). Huumausaineiden käyttötavat ja -yhteydet ovat monimuotoistuneet, muun muassa erilaiset käyttömotiivit, käytön taso ja käyttökulttuuri ovat muovautuneet. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 5.) Toisaalta myös nuoruus on pidentynyt, sen alettua yhä nuorempana ja jatkuvan yhä vanhemmaksi (Eml 1). Nuoret ovat myös tietoisia erilaisista virtauksista ja heidän mahdollisuudestaan vaikuttaa. Tähän yhtenä syynä voidaan pitää kansainvälistä, taloudellista, yhteiskunnallista ja kulttuurista kehitystä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 22.)

5.1 Viranomaisten vastuu ja mahdollisuudet

Poliisi voi omalta osaltaan ennalta estää rikoksia hyvinkin erilaisilla keinoilla. Poliisin pelkkä näkyvyys on yksi rikollisuuden ennalta estämisen keinoista. Poliisin näkyvyydellä on pääsääntöisesti positiivinen merkitys sekä vaikutus turvallisuuden tunteelle. Poliisin toiminta huumeiden kysynnän vähentämiseksi jakaantuu ennalta estämiseen, varhaiseen puuttumiseen sekä valvontatoimenpiteisiin (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 42). Oletuksena on pidetty, että poliisin näkyvyyden ansioista huumeiden välittäjät tulevat epävarmoiksi ja täten vähentävät huumeiden myyntiä (Kekki 2009, 19). Toisaalta taas poliisin näkyvyys saattaa siirtää sekä huumeiden myymistä, että niiden käyttämistä yksityisiin asuntoihin ja muihin paikkoihin, joihin poliisin valvonta ei pysty ylettymään.

Viranomaiset joutuvat jatkuvasti myös monipuolistamaan toimintastrategioitaan, sillä rikokset ja rikosten tekeminen muokkautuvat jatkuvasti (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 5). Ennalta estäminen ei ole pelkästään poliisin vastuulla, tuloksellinen ennalta estäminen vaatii toimivaa viranomaisyhteistyötä. Yksi viranomaistaho ei yleensä yksinään ratkaise nuorisoriikollisuuteen liittyviä ongelmia. Poliisi toimii yhteistyössä muun muassa sosiaalitoimen ja terveydenhuollon kanssa. Näiden lisäksi poliisi on yhteistyössä erilaisten järjestöjen sekä median kanssa. (Eml 44-45.)

Nuoria on ymmärrettävä, jotta asioihin pystyttäisiin paremmin paneutumaan. Myös nuoria tukeva toiminta edellyttää kaikilta viranomaisilta kohdeherkkyyttä ja jatkuvaa tilannekohtaista arviota. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 2-3). Toiminta pitää suhteuttaa omaan toimintaympäristöön ja sen tuomiin alueellisiin erikoispiirteisiin. Ennalta estämisessä tärkeää on miettiä, miten sellaista nuorta voidaan tukea, joka on ajautumassa rikollisuuden pariin (Kekki 2009, 19). Avoin keskustelu, kansainvälisten toimintastrategioiden ja mallien seuraaminen, ennakkoasenteiden kyseenalaistaminen ja uuden tiedon jatkuva hankinta ovat keskeinen osa strategiaa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2000, 30-32).

Sekä poliisin, että muiden viranomaisten on hyvä huomioida, että nuorten tekemät rikokset eivät jakaudu tasaisesti nuorten kesken. Vain pieni osa nuorista tekee suurimman osan ikäryhmänsä rikoksista. (Salmi 2009, 16.) Yksinkertaisuudessaan saattaisi riittää, että poliisi pystyisi yhdessä muiden viranomaisten kanssa vaikuttamaan juuri tähän pieneen osaan nuorista, tällöin vaikutukset näkyisivät selkeästi rikostilastoissa. Nuorisoriikollisuutta ennalta estetään nimenomaan nuoria tukevalla toiminnalla, joka edellyttää kohdeherkkyyttä ja tilannekohtaista-arviointia. Toisin sanoen jokainen nuori tulisi huomioida mahdollisimman yksilöllisesti, sillä nuorissa yksilölliset tarpeet ja kaikenlaiset erot voivat olla hyvinkin suuria. Nuoria on pystyttävä ymmärtämään, jotta ongelmiin voitaisiin paremmin paneutua, oli sitten kyse rikollisuudesta tai kasvatuksesta. Ymmärtäväisyyttä vieläkin tärkeämpänä ominaisuutena voidaan pitää kannustavaa suhdetta nuoreen. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 20.)

Viranomaisten lisäksi nuoriin voidaan vaikuttaa koulussa, jota pidetään parhaimpana ja helpoimpana joukkotiedotusvälineenä (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 29). Tällöin esimerkiksi jokainen paikkakunnan nuori on samanaikaisesti paikalla, jolloin poliisin on helppo suorittaa valistustyötä erilaisten vierailujen myötä. Tällöin on myös mahdollisuus vaikuttaa samanaikaisesti mahdollisimman moneen nuoreen. Koulu on myös otollinen ympäristö rikostorjunnan toteuttamiselle, se mahdollistaa esimerkiksi systemaattisen työn väki-, ilkeiden ja häiriökäyttäytymisen torjumiseksi. (Honkatukia, Kivivuori 2006, 235.) Nykypäivänä koulut myös tekevät yhä enemmän yhteistyötä viranomaisten kanssa ja saattavat yhä enemmän nuorten tekoja poliisin tietoon (Eml 347).

5.2 Vapaa-ajan merkitys

Sosiaali- ja terveysministeriö mainitsee teoksessaan lapsen sekä nuoren kasvun ja kehityksen perustana olevan kokemukset, joita he hankkivat vuorovaikutuksellisessa toiminnassa

elämän tärkeillä areenoilla (2000, 44). Käytännössä tämä tarkoittaa koulu- kaveri- ja perheympäristöjä. Näillä areenoilla tapahtuvat asiat ovat merkittäviä asioita nuoren elämässä. Tämän vuoksi muun muassa nuorten tulisi kokea vapaa-aikaansa mielekkäänä. Nuorella pitäisi olla vapaa-aikana sellaisia purkautumisteitä ja toisaalta taas haasteita nuoren itsensä kehittyville kyvyille ja elämänsuunnan etsinnälle. Vapaa-ajalla tapahtuvalla oppimisella on yhä suurempi merkitys. Vapaa-aikana nuorella pitäisi olla riittävä määrä häntä itseään kiinnostavaa tekemistä ja kanssakäymistä kavereiden kanssa (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 25-26). Nuoren vapaa-ajanviettotavat muovautuvat kodin, koulun sekä lähiympäristön tarjoamien mahdollisuuksien ja virikkeiden sekä yhä enemmän kaupallisten median ja kulutuskulttuurin luomassa sosiaalisessa ja kulttuurisessa ympäristössä Tietysti myös sellaisen kaveriporukan löytäminen on tärkeää, missä ajanvietto ei keskittyisi päihteiden käyttöön. Harrastusryhmät tarjoavat merkittävän vertaistukiryhmän lapsille ja nuorille. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2000, 25-26.)

Kuitenkin kaikkein tehokkainta rikostorjuntaa edustavat ne toimet, joilla paneudutaan niihin sosiaalisiin ja taloudellisiin syihin, joiden on todettu aiheuttavan syrjäytymistä ja rikollista käyttäytymistä. Tavoitteena on yleensä estää ihmistä ajautumasta rikoksiin, vaikuttaa potentiaalsiin rikoksen tekijöihin sekä vähentää uusintarikollisuutta kohentamalla sosiaalisia olosuhteita. Varhaisen ongelmiin puuttumisen merkitystä on korostettava. (Kekki 2009, 17.) Yksinkertaisuudessaan ennalta ehkäisevässä työssä tulisi vaikuttaa tekoihin, lisätä rikollisuuden riskejä sekä vähentää niiden hyötyjä (Laitinen, Aromaa 2005, 102).

5.3 Ennalta estävä strategia

Poliisihallitus tekee viiden vuoden välein ennalta estävän strategian, jossa pohditaan aina seuraavalle viidelle vuodelle toimintatapoja ja strategioita, joilla pystyttäisiin ennalta estämään rikoksia. Strategia ohjaa yleisesti jokaista Suomen poliisilaitosta suuntaamaan ennalta estävää toimintaa yhteiseen suuntaan ja yhteisiin tavoitteisiin, jotka Poliisihallitus on nähnyt ajankohtaisiksi valtakunnallisella tasolla. On siis muistettava, että alueellisia eroja varmasti on ja siksi strategia on tehty suuntaa antavaksi. Alle on avattu vuosien 2019-2023 strategiasta tärkeimmät kohdat, jotka liittyvät olennaisesti tämän opinnäytetyön aiheeseen.

”Poliisin ennalta estävä toiminta on Poliisilaisissa säädetty tehtävä, jonka tarkoituksena on ylläpitää yhteiskunnan ja ihmisten turvallisuutta ja luottamusta puuttumalla varhain turvallisuutta heikentäviin tapahtumiin ja kehitykseen. Poliisi toimii yhteistyössä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa turvallisuuden ylläpitämiseksi.”, Strategiassa mainitaan myös toimivan ja tuloksellisen ennalta estävän toiminnan vaativan strategista ohjausta, luovaa

johtamista kaikilla tasoilla, ammatillista osaamista, tulostavoitteiden asettamista, seuranta ja raportointia (Sisäasiainministeriö 2019, 5).

Ennalta estävän toiminnan suurimmat haasteet ovat vähäiset resurssit ja asenteet, joiden mukaan ennalta estävä työ olisi jotenkin vähempi arvoista kuin muu poliisityö. Ennalta estävä työn tulosten näyttäminen on toki haastavampaa ja vaatii pitkäjänteistä seuranta. Esimerkiksi tänä vuonna aloitetun ennalta estävään toimintaan liittyvän projektin tulokset näkyvät vuoden tai jopa vuosien päästä. Ennalta estävän toiminnan pelikenttä, toimintaympäristö ja sen tuomat muutokset ovat lisänneet poliisin ennalta estävän toiminnan vaatimuksia. Väestön hyvinvointi on yleisesti lisääntynyt, mutta samalla syrjäytyminen on monimuotoutunut ja ongelmat, kuten rikoksen tekijäksi ryhtyminen tai uhriksi joutuminen sekä turvattomuus kasaantuvat entistä pienemmälle osalle väestöstä. (Sisäasiainministeriö 2019, 5-6.)

Käytännössä ennalta estävä toiminta on hyvin laajaa. Tähän toimintaan voidaan esimerkiksi liittää lähi-, netti- ja ankkuripoliisit. Ankkuripoliisi on yksi tärkeimmistä moniammatillisista toimintamuodoista, kun puhutaan nuorisoriikollisuudesta ja sen ennalta estämisestä. Ankkuritoiminnan tavoitteena on saattaa yhteen eri viranomaisten ja järjestöjen toimintoja ja osaamista. Tällöin asiakkaan näkökulmasta toiminta on usein kohdennettua, niin sanotun yhden luukun periaatteella toimivaa palvelua. Ankkuri toiminnassa tarkoitus on tunnistaa ongelmien taustalla olevia syitä ja vaikuttamaan niihin, eikä pelkästään syiden seurauksiin. Ankkuritoiminnan yhtenä konkreettisenä tavoitteena on katkaista nuoren rikoskierte. (Sisäasiainministeriö 2019, 19-20.)

6 HAASTATTELUIDEN TOTEUTUS JA TULOKSET

Tutkimusta varten haastattelin henkilökohtaisesti Espoon poliisiaseman ennalta estävän ryhmän vastaavaa komisario Hannu Väänästä sekä samaan sektoriin kuuluvaa kenttävalvonnan ryhmässä työskentelevää vanhempaa konstaapeli Pekka Viitasta. Haastateltavaksi valikoin sellaiset henkilöt, joilla oletin olevan mahdollisimman laaja käsitys Espoon ennalta estävästä työstä, käytännön tasosta johtamiseen asti. Väänäsellä on virkaikää 12 vuotta ja vastaavasti Viitalalla 24. Haastatteluiden tarkoituksena selvittää Espoon ennalta estävän ryhmän rakennetta ja toimintaa sekä näkemystä Espoon tämän hetkisestä tilanteesta. Haastatteluissa käytiin läpi edellä oleva teoriaosuus

nuorisorikollisuuden syistä ja sen ennalta estämisen keinoista ja verrattiin kriminologian selitysmalleja käytännön toteutukseen ja toimivuuteen Espoon alueella.

Väänänen kertoo Espoon ennalta estävän ryhmän koostuvan kymmenestä poliisista. Kyseinen ennalta estävä ryhmä toimii nimenomaan Espoossa eikä siis vastaa koko Länsi-Uudenmaan alueen toiminnasta. Väänänen painottaa ennalta estävän ryhmän nimenomaan tutkivan ilmiöitä eikä jo tapahtuneita rikoksia. Väänäsen mukaan ryhmän toiminnan tarkoituksena on hakea hiljaisia signaaleja, joihin voitaisiin puuttua ennen kuin jotakin pääsee tapahtumaan.

Väänäsen mukaan suurimmat haasteet ennalta estävässä toiminnassa on näyttää toteen, ettei jotakin ole tapahtunut. Väänänen painottaa ennalta estävä ryhmä on nimenomaan onnistunut silloin, kun jotain ei ole tapahtunut. Ennalta estävän toiminnan haasteena on myös toimintaympäristön laajuus. Väänänen sanoo Espoo ennalta estävällä toiminnalla olevan hyvä alku, mutta toiminnasta pitäisi saada enemmän ankkuritoiminnan-kaltainen. Ennalta estävän ryhmän toiminta perustuu nimenomaan siihen, että on poliiseja, jotka jalkautuvat nuorten ja muiden sidosryhmien pariin keskustelemaan, ja sitä kautta hankkivat hyödyllistä tietoa.

6.1 Haastateltavien näkemykset huume- ja ryöstörikosten syistä

Viitala lausuu huume- ja ryöstörikosten tilastot nähdessään kyseessä olevan selkeästi ilmiö, eikä pelkästään Espoossa vallitseva ongelma. Viitala myös jatkaa, että tilastojen perusteella voidaan todeta, että viime vuosien aikana suoritettu ennalta estävä toiminta ei selkeästi pure nuoriin.

Väänänen kertoo Espoossa tapahtuvien huume- ja ryöstörikosten yleensä tapahtuvan siellä, minne julkinen liikenne kulkee, sekä julkisilla paikoilla sekä julkisen liikenteen solmukohdissa. Väänänen pitää hyvänä asiana sitä, että Suomessa on yleensä eri asuinalueilla sekaisin sekä omistus- että kaupungin vuokra-asuntoja, jolloin tietynlaista ghettoutumista ei pääse tapahtumaan eikä tällöin mikään alue ei reagoisi muita alueita selkeämmin.

Kotioloista ja vanhemmuuden merkityksestä puhuttaessa Väänänen nimenomaan painottaa, että vanhemmilla on kasvatuksellinen vastuu ja koululla sivistävä vastuu. Koululla ja harrastuksilla on Väänäsen mukaan nuorta tukeva vaikutus. Väänänen kuitenkin toteaa, että poliisilla voisi olla nuorten suhteen lainopillinen ohjaamisen vastuu, mutta poliisin resurssit

ja aika ovat liian rajalliset käytännön toteuttamiseen. Väänänen sanoo, että nykypäivän kasvatustrendeinä ei enää pidetä lapsen tai nuoren lyttäämistä tai mitään fyysisiä keinoja, vaan nimenomaan keskusteluyhteyden merkitys on korostunut.

Viitalan mielestä koti ja sieltä tuleva kasvatusta ovat kivijalka nuoren toiminnalle ja tulevaisuudelle. Viitalan mukaan kotona luodaan yleiset asenteet yhteiskuntaa ja viranomaisia kohtaan. Viitala haluaa painottaa, että aina on olemassa niin sanottuja kapinallisia ja kapinavaiheen omaavia nuoria. Viitala jatkaa, että näissä tilanteissa merkityksellistä on se, miten kapinavaiheesta palataan takaisin normeihin ja tavalliseen arkeen.

Väänänen pitää vanhempien sosioekonomista asemaa merkityksellisenä esimerkiksi puhuttaessa vanhempien mahdollisuudesta mahdollistaa lasten ja nuorten harrastukset. Kuitenkin tärkeämpänä Väänänen pitää sitä, kuinka paljon vanhemmat pystyvät itse antamaan lapsille aikaa. Tällöin kysymykseen ei niinkään tule sosioekonominen asema, vaan se että vanhempi pystyisi täyttämään lapsen vapaa-ajan hyvillä ja oikeilla asioilla. Väänänen mukaan päihteet antaa suunnan vapaa-ajalle, silloin kun muuta tekemistä ei ole tarjolla. Väänänen toteaa, että olisi mahtavaa, jos tällaisia nuoria pystyttäisiin ohjaamaan heitä kiinnostaviin vapaa-ajan viettoihin. Tällainen kuitenkin vaatisi rakennettavaa yhteistyötä erilaisten harrastetoimijoiden ja mahdollisesti muiden viranomaisten kanssa. Viitala taas haluaa, että on olemassa myös niitä nuoria, joilla on kotona puitteet kunnossa mutta silti syyllistyy rikoksiin. Tällaisissa tilanteissa Viitala on kokenut syyn olevan nimenomaan vanhempien vähäisellä ajalla nuorelle. Viitalan jatkaa, että tällöin on luontaista, että nuori täyttää tästä syntyvän tyhjiön joillain muulla. Esimerkiksi kavereilla, joista osa voi sitten olla ”vääränlaisia” kavereita.

Väänänen pohtii, että toinen ääripää on ne vanhemmat, jotka eivät ole täysin realistisia omasta lapsen käyttäytymisestä ja toiminnasta. Väänänen kertoo, etteivät osa vanhemmista hyväksy tai ymmärrä oman lapsen tehneen jotakin väärää. Väänänen mukaan yksinkertaisuudessaan omasta lapsesta ei olla valmiita uskomaan pahaa. Sen lisäksi Väänänen mukaan on toinen ääripää, johon kuuluu ne vanhemmat, jotka yllättyvät tai jopa järkyttyvät oman lapsen toiminnasta, ja tällöin vanhemmat alkavat yleensä syyttää itseään tilanteesta ja pohtivat missä kohtaa he ovat vanhempina epäonnistuneet tai toimineet väärin. Väänänen kuitenkin toteaa, että tärkeintä tämän kaltaisissa tilanteissa on pohtia sitä, miten asiasta selvittää, eikä niinkään paneutua syihin miksi kyseiseen tilanteeseen on jouduttu.

Viitalan mukaan kriminologiassa mainittu ryhmäpaineen merkitys rikosten tekemiseen on muuttanut viimeisten kymmenien vuosien aikana muotoaan, mutta on edelleen hyvin merkityksellistä. Viitalan uskoo ryhmässä syntyvän usein rohkeus astua kynnyksen yli; ”tietyt vahvat persoonat kokoavat porukkaa yhteen, jolloin ryhmässä on kaikenlaisia nuoria, joista vahvat ohjaa heikompia.” Viitala jatkaa, että nykypäivänä erilaiset ulkonäköpaineet, kuten miltä näyttää ja millaisia vaatteita käyttää on korostunut. Viitalan mukaan vain tietynlaisella ulkonäöllä ja tyyllillä pääsee tietynlaisiin porukoihin. Viitalan mukaan tällöin kyseisten merkkivaatteiden hankkimiseen menee rahaa, ja jostain rahat on saatava. Joten Viitalan mukaan rahat ansaitaan usein joko rajulla työnteolla tai rikoksilla. Tämä on Viitalan mukaan nimenomaan kimmoke sille, että pysyttäisiin ja oltaisiin osa porukkaa.

Ryöstöririkollisuuden syistä puhuttaessa Viitala nostaa esille rikoksella saadun positiivisen kokemuksen esimerkiksi rikoshöydyn saamisesta tai ylipäättänsä adrenaliinin tunteesta. Viitala painottaa, että poliisilla on lakien varjossa rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa, jolloin nuoret ja varsinkin alle 15-vuotiaat pääsevät hyvinkin vähällä. Esimerkiksi silloin, kun poliisi saa nuoren ryöstäjän kiinni niin yleensä selvitetään vanhempien ja sosiaalitoimen kiinnostusta puuttua asiaa. Jos kiinnostusta ei löydy niin rikokseen juuri syyllistynyt nuori saattaa hyvinkin jatkaa matkaansa vapaalla jalalla. Viitala toteaa, että tällöin on normaalia, että rikollista toimintaa pidetään yllä koska sillä saadaan hyötyä itselleen ja kiinnijäämisriskillä sanktioita ei välttämättä tule ollenkaan. Viitala painottaa kiinnijäämisriskin olevan alussa aika olematon. Nuoret myös tietävät nykypäivänä hyvin tarkasti omat oikeutensa ja velvollisuutensa. Esimerkkinä Viitala antaa alle 15-vuotiaan rikosoikeudellisen vastuuttomuuden. Myös 15-17-vuotiaat nuoret tietävät olevansa alentuneesti syyntakeettomia sekä mahdollisen ensikertalaisuuden olemassaolon, jolloin seuraukset ovat myös suhteellisen pieniä. Viitalan mukaan nuoria pitäisi enemmän vaatia vastuulle. Tämä olisi Viitalan mukaan yhteiskunnallinen signaali, että tietynlaisia tekoja paheksutaan ja toisaalta se olisi myös merkki uhrille, että teosta seuraa jokin rangaistus.

6.2 Haastateltavien näkemykset nuorisirikollisuuden ennalta estämisestä

Yleisesti rikollisuuden ennalta estämisestä puhuttaessa poliisin näkyvyyttä pidetään tärkeänä. Väänänen kuitenkin painottaa, että pelkkä näkyvyys ei usein ole riittävä keino rikosten ennalta estämiseen. Väänänen mukaan varsinkin nuorisirikollisuudesta puhuttaessa asioihin pitäisi nimenomaan puuttua ja nuoriin tulisi ottaa kontaktia. Väänänen painottaa, että poliisin aktiivisuutta vaaditaan ja sitä, että mennään sinne missä häiriöt ovat. Kriminologiassakin mainittu toimiva keskusteluyhteys on Väänänen mielestä oleellinen osa

myös poliisin ennalta estävää työtä. Väänänen kuitenkin summaa, ettei osaa itsekään sanoa miten tällainen toiminta näkyy tilastoissa. Väänänen toteaa, että ylipäättänsä ennalta estävän työn tulos on hankalasti mitattavissa, jolloin erilaiset ennakkoluulot toimivia tapoja kohtaan on joskus haastavaa näyttää vääriksi.

Viitalan mielestä näkyvä valvonta on tärkeää nimenomaan kansalaisten turvallisuuden tunteelle. Viitalan näkökulmasta monipuolisella valvonnalla voidaan rauhoittaa alueita ja pisteitä, joissa rikoksia tehdään. Tällöin voidaan vaikuttaa erilaisiin rikollisuuden aaltoihiin, jolloin rikoksen tekijät joutuvat vaihtamaan paikkaa ja keskeyttämään ainakin hetkellisesti toimintansa. Viitala haluaa muistuttaa, että minkäänlainen valvonta ei kuitenkaan koskaan tule poistamaan rikollisuutta.

Huumausainerikosten ennalta estämisessä Väänäsen mukaan tärkeintä on puhuttaminen, jota kautta saadaan usein tärkeää tiedustelutietoa ja päästään huumekauppiaiden jäljille. Väänänen kuitenkin toteaa, että tärkeän tiedon saaminen saattaa vaatia kymmeniä ”turhiakin” puhutuksia ja keskusteluja. Väänäsen mukaan Espoon poliisille tulee paljon vihjetietoja kaupungin asukasluvun ollessa korkea. Väänäsen mukaan hyödyllisen tuntuista tietoja kyllä kerätään ylös, mutta se porukka, joka niitä ratkoo, on pieniä. Väänäsen mukaan kohteita siis kyllä on, mutta priorisointi ajaa suuremmat ja kiireellisemmät asiat etusijalle.

Väänäsen mukaan koulut ovat teoriassa hyvä vaikuttamisen paikka, mutta Espoossa on kuitenkin yli sata koulua ja poliisin tulisi toimia tasapuolisesti, joka tarkoittaisi käytännössä vierailuja jokaisessa koulussa. Koulujen määrä on siis suuri verrattuna poliisien määrään. Väänänen myös kertoo, että kun ajankohtaisista tai muuten tarvittavista asioista mennään puhumaan kouluille, niin nimenomaan ne nuoret ja heidän vanhempansa, jotka olisivat kohderyhmää eivät ole paikalla. Siksi Väänänen kokee hyödyllisemmäksi ja kannattavammaksi tukea koulun omaa järjestelmää muun muassa keskustelemalla, konsultoimalla ja vaihtamalla tietoa esimerkiksi rehtorin, kuraattorin ja muiden työntekijöiden kanssa.

Viitala kertoo, että Espoon poliisiasemalla on vastikään pohdittu, miten yhteistyötä koulujen kanssa pystyttäisiin tiivistämään. Viitala kertoo, että kouluilla on nuorten osalta tällä hetkellä tietynlainen valvontavastuu, ja yhteistyö poliisin suuntaan toimii silloin kun ”hihna alkaa luistaa käsistä”. Erilaisten ennalta estävien luentojen vaikutus on Viitalan mukaan osittain heikentynyt, ”Nuoret kun näkevät kaiken netissä, niin on mahdollista, että mikä on ei-sallittua muuttuu vielä enemmän sallitummaksi nuorten keskuudessa.”

Väänänen kertoo, että internetissä on valtavasti hyviä puolia, mutta niin kuin kaikkea muutakin, niin myös internettiä voidaan käyttää väärin. Esimerkkinä Väänänen käyttää ampuma-aseita, jotka eivät itsessään ole vaarallisia, vaan se miten niitä käytetään. Väänänen painottaa, että vaikka sosiaalista mediaa ja sen vaikutuksia usein kritisoidaankin, niin se on yhä enemmän mukana markkinoinnissa. Huonon ja väärän tiedon levittämislle löytyy Väänäsen mukaan aina kanava. Väänänen painottaa, että samaan aikaan poliisin pitäisi mennä kanaville ja paljastaa toimintaa, mutta samalla jakaa myös oikeaa tietoa. Tärkeintä Väänäsen mukaan on, että poliisi menee aina sinne missä tapahtuu. Väänänen kuitenkin painottaa, että vaikka internetin kehittymistä pidetään huumausainekaupan lisääntyjänä, niin tarjonta silti on aina kysynnän laki riippumatta internetin olemassaolosta.

Myös Viitala haluaa painottaa internetin kehityksen merkitystä. Viitala toteaa sekä oikean, että väärän tiedon leviämisen olevan nykypäivänä nopeaa internetin välityksellä. Viitalan mukaan tiedon hankinta esimerkiksi huumeiden saatavuudesta ei vaadi hirveän pitkää googlettelua. Viitala toteaa anonyymien huumeiden kaupan olevan nykyään hyvin helppoa; huumeita pystyy ”parhaimmassa” tapauksessa hankkimaan muun muassa maastokätköjen avulla ilman, että ketään tarvitsee kasvotusten tavata. Viitalan mukaan anonyymeilta myyjiltä tehtävät ostomäärät ovat usein aluksi pieniä, jolloin myöskään rahasummat eivät nouse suuriksi. Viitalan mukaan tarkoituksena testata myyjän luotettavuutta sekä myytävän aineen laatua. Viitalan mukaan onnistuneiden huumekauppojen ja myytävän ”kaman” ollessa hyvää, niin aletaan ostamaan isompia eriä ja hyvistä kontakteista kerrotaan eteenpäin kavereille tai muille tutuille.

Vuonna 2030 Espoossa asuvista ihmisistä on arvioitu olevan noin neljäsosa jonkin muun maan kuin Suomen kansalaisia. Tämän on todettu tuovan yleisesti omat kulttuurihaasteensa myös poliisityöhön. Väänäsen mukaan kulttuurilliset haasteet näkyvät jo nyt esimerkiksi nuorisoriikollisuudessa. Väänäsen mukaan ulkomaalaistaustaisten kulttuuritausta on erilainen ja poliisin tietämys ja tapa reagoida laahaa aika paljon perässä. Ulkomaalaisten nuorten arvot ja tavat käsitellä asioita ovat Väänäsen mukaan erilaiset kuin kantasuomalaisilla. Väänänen painottaa, että poliisin on tällaisissa tilanteissa ymmärrettävä kulttuureista johtuvia erilaisuuksia, jolloin ulkomaalaistaustaisiin nuoriin voitaisiin vaikuttaa niillä tavoin, jotka sopivat heidän kulttuuriinsa. Esimerkiksi vaikka nuoret puhuvat usein suomen kieltä, niin heidän vanhempansa eivät puhu, jolloin poliisin kommunikointi on yleensä haasteellista ja asioita ymmärretään helpommin väärin. Väänänen myös toteaa, että olisi myös hyvä tietää mitkä kohdat ovat ulkomaalaisten omassa kulttuurissa sellaisia, mihin poliisi pystyisi ja kannattaisi vaikuttaa.

Väänänen kertoo ankkuritoiminnan olevan osa ennalta estävää toimintaa. Espoon poliisi tekee tiivistä sidosryhmätyötä varsinkin kaupungin viranomaisten kanssa; päihdetyön, nuorisotyöntekijöiden, mielenterveys ja sosiaali- ja terveysterveystoimien kanssa. Väänänen kertoo ideana olevan se, että kun tavataan nuori, joka on yhden tai useamman toimijan asiakas voitaisiin yhdessä keskustella henkilön avun tarpeesta. Väänänen mukaan oleellista olisi selvittää, miten tällaista nuorta voitaisiin auttaa ja miten viranomaiskuormitus saataisiin vähentymään. Väänänen kertoo, että sidosryhmien kanssa toimimisessa ongelmana on ihmisen yksityisyydensuoja, joka rajoittaa eri viranomaisten toimimista ja nimenomaan tiedon vaihtamista. Täten avun tarpeesta keskusteleminen keskenään on usein haasteellista. Väänänen kertoo, että ankkuritoiminnan ja viranomaisten on puututtava yhdessä, koska mikään yksittäinen taho ei pysty yksinään ratkaisemaan kyseisiä ongelmia.

Viitalan mukaan varsinkin sosiaalitoimen kanssa tiedonvaihto pitäisi saada muutettua avoimemmaksi. Viitalan nostaa esille, että haasteet ovat siinä, että missä poliisi pitää jo yhtä tekoa sopimattomana ja huolestuttavana, niin sosiaalipuolen mielestä ensikertalaista ja ensimmäisiä tekoja voidaan vielä katsoa sormien läpi. Viitala painottaa, että poliisilla ei tällaista mahdollisuutta ole. Viitala jatkaa, että poliisi kokee, että tällöin rikollisen elämän alussa olevaan nuoreen olisi vielä helpompi vaikuttaa.

6.3 Tulevaisuuden näkymät

Väänänen toteaa Espoossa olevan hyvä ja pätevä ryhmä ennalta estämistä ryhmä, joka tekee hyvää ja merkityksellistä työtä. Väänänen toivoo tulevaisuudessa ennalta estävän toiminnan saavan viestinnällistä vahvuutta, jolloin asioista kerrotaisiin ja puhuttaisiin enemmän ääneen. Väänänen myös toivoisi muutamaa työntekijää lisää, jota kautta toimintaa voitaisiin tehostaa sekä monipuolistaa. Väänänen toteaa, että ryhmään tarvittaisiin poliiseja, jotka menevät ulos ja alkavat ottaa kontaktia sidosryhmiin kuuluvien ihmisten kanssa. Ennalta estävää toimintaa ja valistustyötä pitäisi Viitalan mukaan jatkuvasti päivittää nykynuorten tasolle. Viitala jatkaa, että nuoret toimivat nykyään sosiaalisessa mediassa, joten myös kontaktit pitäisi ottaa myös siellä. Viitala ehdottaa, että esimerkiksi mainostyyppinen toiminta mahdollisimman usein siellä missä nuoret ovat, niin voisi toimia.

Viitalan mukaan poliisin ja muiden viranomaisten täytyy pohtia, minkälaisia signaaleja nuorille halutaan antaa. Viitala myös toteaa nuorten yleisten asenteiden muuttuneen huumausaineita kohtaan, nykyään pidetään normaalina, että huumeita tullaan tarjoamaan tai kauppittelemaan kasvojen taakse. Viitalan mukaan nuoret myös lausuvat avoimesti mielipiteensä huumeista. Viitala pitää huolestuttavana sitä, että huumausaineita pidetään enemmän

laillisena kuin ennen vaikka Huumausainelaki ei ole muuttunut mihinkään. Nuorten asenteisiin vaikuttaa Viitalan mielestä tiedon globaali liikkuminen, erilaiset kokeilut ja fanittamiset, jotka siirtyvät ja vaikuttavat nopeasti useampaan nuoreen. Viitalan mukaan nuorten rikoksilla esimerkiksi huumekaupoilla ansaitut rahat pitäisi pitää pidempään takavarikossa, jolloin nuorille tulisi kuva, että jos jotain on rikoksella hankkinut niin sen myös menettävää. Viitalan mukaan huumeita myyville henkilöille on kovempi rangaistusta menettää ansaitseman myyntivoitto kuin itse huumeet.

7 JOHTOPÄÄTOKSET

Tutkimuksen pyrkimyksenä oli peilata kriminologian selitysmalleja käytännön toimivuuteen huumausaine- ja ryöstörikosten syistä ja ennalta estämisessä Espoossa. Tämän jälkeen tutkimusta varten suoritin kaksi asiantuntijahaastattelua. Haastatteluista saatuja vastauksia voidaan varmasti osittain yleistää myös muissa kaupungeissa ja kunnissa ympäri Suomea, mutta toisaalta osa ilmiöistä voivat olla vain Espoossa koettuja. Myös haastatteluissa saadut vastaukset ovat vain Väänäsen sekä Viitasen näkemyksiä Espoon tilanteesta, joten näkökulma asiaan ei sinänsä ole kokonaisuudessaan objektiivinen. Opinnäytetyössä ei ole ollut tarkoitus tuoda esille valtakunnallisella tasolla käytännön toimivuutta. Yleisesti ei voida ennustaa aukottomasti, että joku tietty toimintamalli vähentäisi nuorisorikollisuutta, sillä tulokset näkyvät vasta pidemmällä aikavälillä. Toimivat keinot ennalta estämiseen vaatii aina käytännön kokeiluja.

7.1 Nuorisorikollisuuden syiden vertailu

Teoriaosuudessa mainittu kasvatuksellinen merkitys nousi myös vahvasti esille molemmissa haastatteluissa. Kriminologiassa on tutkittu paljon perinnöllisten tekijöiden ja ylipäättänsä luonteenpiirteiden merkitystä osana nuorisorikollisuutta. Haastateltavat poliisi eivät luonnollisestikaan ottanut näihin riskitekijöihin kantaa. Molemmat haastateltavista painottivat etenkin läsnäolon ja yhteisen ajan merkitystä nuoren kasvatuksessa. Nimenomaan se, miten ja kuinka paljon nuoren kanssa vietetään aikaa. Poikkeava tutkimustulos kriminologian selitysmalleista oli haastatteluissa esiin tullut seikka, ettei hyvä taloudellinen tai yleisesti sosioekonominen asema itsessään ennalta estä nuorisorikollisuudelta. Vaikka perheen ”kivijalka” olisi kunnossa, ei se kasvata puoliautomaattisesti lapsista kunnan kansalaisia. Tärkeintä sekä nyky-yhteiskunnassa on, että lasten ja nuorten kanssa ollaan läsnä eikä vain paikalla.

Opinnäytetyön teoriaosuuden materiaalista suurin osa on hankittu kirjallisuuslähteistä, jotka on painettu ennen vuotta 2010. Teoksissa käsitellään internetin vaikutuksia nuorisorikollisuuteen, mutta se miten internet vaikuttaa nykypäivänä, ei tuskin ole ollut ennustettavissa taikka tiedossa yli kymmenen vuotta sitten. Varsinkin se, miten vahvasti internet on läsnä ihmisten elämässä, ja mitä kaikkea sen kehittyminen on nykypäivänä mahdollistanut, on saattanut tulla monelle yllätyksenä. Internet, sen kehittyminen ja vaikutusmahdollisuudet herättivät myös suuresti keskustelua haastateltavien kanssa. Internettiä pidettiin negatiivisena asiana varsinkin osana huumausainerikollisuutta. Esimerkiksi internetissä erilaisten sivustojen kautta anonyymina tehtävien huumeiden myyminen ja ostaminen koetaan nykyään vaivattomammaksi. Internetin kautta myös nuorten tietämys asioista, niin positiivisessa kuin negatiivisessakin mielessä on lisääntynyt. Huumeiden ostamista voidaan nykypäivänä jossain määrin pitää helpompana kuin alkoholin hankkimista, sillä huumeet ovat suhteellisen avoimesti tarjolla internetin erilaisia myyntipalstoilla.

Sekä kriminologiassa, että haastatteluissa kävi ilmi, että nuorten asenteet huumeita kohtaan ovat muuttuneet sallivimmiksi. Väänänen mainitsi haastattelussa nuorten asenteiden muuttuneen, niin etteivät nuoret esimerkiksi pidä huumeiden myymistä niin vakavana, koska itsekin käyttävät huumeita. Vaikka asenteet ovat muuttuneet sallivimmiksi, niin poliisi ei ole voinut muuttaa omaa asennettaan tai toimintatapoja, sillä esimerkiksi lait ovat pysyneet muuttumattomina. Poliisin on siis edelleen pidettävä jo yhtäkin kannabiksen polttelijaa moitittavana.

Ryhmäpaine ja kaveriporukan merkitys nousevat kriminologisissa selitysmalleissa usein esille. Erityisesti Viitalan haastattelussa kaveripiireissä hyväksytyksi tuleminen on korostunut, joka voi pahimmissa tapauksissa johtaa siihen, että rikoksia tehdään näyttämisen halusta tai nimenomaan hyväksymisen tai kunnioituksen saamiseksi. Haastattelun jälkeen jäi sellainen tunne, että ryhmäkäyttäytymisen merkitys ja vaikutus olisivat muuttunut vielä ”ankarammaksi” mitä kriminologiassa mainitaan. Tällainen ilmiö vaatii nimenomaan kriminologiassakin mainittua poliisin kohdeherkkyyttä toimivan ennalta estämisen saavuttamiseksi.

7.2 Nuorisorikollisuuden ehkäisykeinojen vertailu

Nuoruus koetaan alkavan yhä nuorempana ja poliisityössä se näkyy nimenomaan Viitalan mainitsemisissa tilanteissa, joissa ollaan hyvin tietoisia rikosoikeudellisesta vastuun alkamisesta vasta 15-vuotiaana. Työharjoittelussa kohtasin muutamia kertoja

nuorisoporukoita, joissa rikokseen oli nimenomaan syyllistynyt porukan ainut alle 15-vuotias, kun kaikki muut olivat jo rikosoikeudellisessa vastuussa. Pitäisikö siis rikosoikeudellista rajaa tiputtaa esimerkiksi 13-ikävuoteen? Tämän edellä mainitun asian perusteella nuorisorikollisuuden ennalta estämiseen kannattaa kiinnittää suurempaa huomiota lapsen ja nuorena kasvatukseen, jolloin yksilöt omaksuvat henkilökohtaiset käsitykset oikeasta ja väärästä.

Viitala nosti esille yhden mielenkiintoisimmista huomioista, jota teoriaosuudessa ei ollut käyty läpi, nimittäin nuoren rikoksenteelijän positiivisen kokemuksen vaikutuksen uusien rikosten tekemiseen. Jos nuorelle ei heti kiinnijäämisen jälkeen seuraa epämiellyttävää seuraamusta ja nuori rikoksenteijä vielä hyötyy teostaan jotenkin, niin kynnys uuden rikoksen tekemiselle on pienempi. Seuraavalla kerralla voidaan jopa olla valmiita tekemään jokin vakavampi rikos isomman rikoshyödyn saamiseksi. Viitala mainitsi myös, että nuorille pitäisi enemmän painottaa sitä, että jos jotakin rikoksella hankkii sen myös menettää. Tällöin rikoksista saatettaisiin pidättäytyä useammin, kun hyödyt ovat liian pienet. Tällöin kyseeseen tulee nimenomaan se, että poliisin pitäisi pystyä vaikuttaa nuorten asenteisiin muun muassa kertomalla enemmän mikä on oikein ja mikä väärin sekä tuoda enemmän esille mitä yhteiskunta ajattelee rikosten tekemisestä. Kriminologiassa asia oli tiivistetty siihen, että poliisin tulisi vaikuttaa tekoihin, lisätä rikollisuuden riskejä ja vähentää niiden hyötyä. Poliisin tulisi muiden viranomaisten kanssa antaa edellä mainittuja signaaleja, jolloin pystyttäisiin vaikuttaa nuorten asenteisiin rikosten tekemistä kohtaan.

Kriminologiassa ei luonnollisestikaan käydä läpi sitä, miten poliisin tulisi konkreettisesti suorittaa ennalta estävää työtä. Yleensä vain mainitaan, että poliisin tulisi suorittaa viranomaisyhteistyön avulla tuloksellista ennalta estävää työtä nuorisorikollisuuden ehkäisemiseksi. Haastatteluissa molemmat poliiseista toivat esille, että yhteistyötä on jo olemassa ja se on oleellinen osa ennalta estämistä, mutta sen suhteen on myös haasteita. Toimiva yhteistyö nimenomaan vaatii tiedonvaihtoa ja avointa keskustelua, kuitenkin eri toimijoita rajoittaa lait ja määräykset, siitä miten ja millaista tietoa saa jakaa. Tämä on haasteellinen asia, sillä apua tarvitsevaa haluttaisiin ennalta estävän strategian mukaan palvella yhden luukun periaatteella.

Haastatteluissa nousi vahvasti esille se, että ennalta estävä työ vaatii nimenomaan poliiseja, joilla on aito kiinnostus ja motivaatio työskennellä kyseisten asioiden parissa. Myös tietynlainen sosiaalisuus ja ulospäinsuuntautuneisuus ovat eduksi ennalta estävässä työssä. Poliisiammattikorkeakoulu ei tuota tai ohjaa opiskelijoita suoraan ennalta estävään työhön,

vaan lopulta kyseisistä ilmiöistä ja asioista kiinnostuneet poliisit löytävät lopulta itse ennalta estävän työn pariin. Toimivalla ja tulosta tuottavalla ennalta estävällä työllä saadaan myös muiden viranomaisten kuten terveyden- ja sosiaalihuollon työkuormaa ja asiakasmäärää pienemmiksi. Ja mikä tärkeintä, niin nuorten hyvinvointi sekä elämän laatu paranevat.

Huumausainerikoksien ennalta estäminen on myös riippuvaista muiden maiden toiminnasta. Mitä enemmän isoja huumausaine-eriä pystytään paljastamaan jo muissa maissa, niin huumausaineet eivät edes pääse Suomen markkinoille asti. Suomessa taas huumausainerikoksia voidaan ennalta estää ottamalla kiinni huumekauppiaita, jotka levittävät huumeita käyttäjille, jotka taas saattavat jatkaa huumeiden jälleenmyyntiä. Ennalta estäminen pitäisi nimenomaan saada kohdistettua rikoksia tekeviin henkilöihin. Käytännössä huumausaineiden käyttäjät eivät pitäisi olla poliisin kohteena vaan nimenomaan huumausaineiden myyjät. Todellisuudessa poliisi ei pysty välttymään käyttäjien kanssa asioimiselta, koska käytöstä johtuva riippuvuus, johtaa yleensä rikollisuuteen, jonka avulla kustannetaan huumeiden käyttö.

Nuorten rikostilastoissa polarisaatio nousee usein puheenaiheeksi, pieni määrä nuorista tekee suurimman osan ikäluokkansa rikoksista. Kriminologian yhdessä selitysmalleissa käytiin läpi sitä, kuinka koulu on helpoin joukkotiedotusväline nuorten keskuudessa. Väänänen nosti kuitenkin haastattelussa esille, että kouluissa tehtävä valistustyö ei ole tehokasta tai toimiva keino, koska juuri tämä pieni joukko, johon tulisi vaikuttaa niin ei ole paikalla. Paikallaolevat nuoret ovat todennäköisesti näitä Väänäseen mainitsemia fiksuja ja tiedonhaluisia aikuisen alkuja.

7.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Opinnäytetyön tutkimusaineisto on kerätty kirjallisuudesta, poliisin tilastoista ja asiantuntijahaastatteluilla. Poliisin tilastojärjestelmästä Polstatista hain opinnäytetyön alkuun Espoon, Helsingin ja Vantaan rikostilastoja viimeisten 11 vuoden aikana ja havainnoin niitä viivadiagrammien avulla. Täten työn alkuun pystyttiin lukijalle näyttämään toteen, miksi Espoon poliisiasemalla ollaan huolissaan nuorten tekemistä huumausaine- ja ryöstörikoksista. On kuitenkin hyvä muistuttaa, etteivät rikostenmäärät ole kuitenkaan täysin validit aiemmin mainitseman piilorikollisuuden vuoksi.

Haastattelin opinnäytetyötä varten vain kahta poliisia koska koin kahdella haastateltavalta saavani tähän asiaan riittävän kattavan näkemyksen. Espoon ennalta estävä ryhmä on kuitenkin määrältään aika pieni. Muutamalla lisähaastateltavalta olisi mahdollisesti saanut

ainakin subjektiivista näkökulmaa tutkimukseen, mutta olisiko se tuonut muuta painoarvoa tutkimukselle, niin sitä epäilen. Haastatteluissa pyrin olemaan mahdollisimman puolueeton haastateltavia kohtaan. Pyrin siis ottamaan mahdollisimman neutraalisti tietoa vastaan haastateltavilta, ilman että muutin sitä oman asenteeni tai oletuksenmukaiseksi. Yleisesti haastatteluista ja niiden kontekstista riippumatta niihin kannattaa suhtautua riittäväällä kriittisyydellä. Haastateltavien näkökulma asioihin on subjektiivinen, riippuen mistä näkökulmasta asiaa katsoo ja miten asian kanssa on tekemisissä. Haastatteluilla saa kuitenkin hyvin paljon sellaista tietoa, jota mistään muista lähteistä ei ole mahdollista saada.

7.4 Mahdolliset jatkotutkimukset

Yksi laadullisen tutkimuksen tehtävä on auttaa luomaan uusia hypoteeseja myöhemmälle määrälliselle tutkimukselle. Espoon alueen nuorisorikollisuuden tilanteesta voisi tehdä myös jatkotutkimuksia esimerkiksi kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä, jonka avulla voitaisiin selvittää syitä itse rikoksentekijöiltä syitä tekoihin. Samalla voisi selvittää nuorten sosioekonomisista asemaa, perheolosuhteita ja perinnöllisiä tekijöitä, jolloin pystyttäisiin selvittämään, onko kriminologian mainitsemat syyt rikollisuudessa oikeasti korreloitavissa todellisiin syihin.

LÄHTEET

- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007: Tutki ja Kirjoita. 13. osin uudistettu laitos. Helsinki, Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008: Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 4. painos. Helsinki, Gaudeamus.
- Honkatukia, Päivi & Kivivuori, Janne (toim.) 2006: Nuorisoriikollisuus. Määrä, syy ja kontrolli. Helsinki, Hakapaino Oy,
- Jyväskylän yliopisto 2015: Laadullinen tutkimus. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus> Luettu 19.2.2020.
- Kekki, Tuula 2009: Huumeet ja rikostorjunta. Poliisien käsitykset huumerikollisuuden ja poliisitoiminnan muutoksista. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.
- Kivivuori, Janne 2008: Rikollisuuden syyt. Helsinki, Nemo.
- Kivivuori, Janne (toim.) 2009: Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus, Suomen tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitus. Helsinki, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Laitinen, Ahti & Aromaa, Kauko 2005: Rikollisuus ja kriminologia. Tampere, Vastapaino.
- Marttunen, Matti 2002: Nuorisoprosessi, Lasten ja nuorten tekemien rikosten viranomaiskäsittelyn arviointia. Helsinki, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Rantala, Rami & Ruuska Kirsti 2014: Huumausainerikokset. Sisäinen lähde. Poliisiammattikorkeakoulu. Luettavissa: https://moodle.polamk.fi/pluginfile.php/57955/mod_resource/content/1/RL%2050%20luku%202014.pdf. Luettu 5.11.2019
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka Anna 2009: Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Tampere. Luettavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>. Luettu 1.2.2020
- Polstat, poliisin tietojärjestelmä. Sisäinen lähde. Luettu 7.2.2020
- Salmi, Venla (toim.) 2009: Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisoriikollisuuskyselyiden tuloksia 1995-2008. Helsinki, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Sisäasiainministeriö 2019: Enska, Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019-2023. Helsinki. Luettavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161300/SM_3_19_ENSKA.pdf Luettu 11.1.2020.
- [Sosiaali- ja terveysministeriö 2000: Nuoren huumeiden käytön ehkäisytoimikunnan mietintöjä. Helsinki, Edita Oy ab.](#)
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos: Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018. Luettavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137660/Suomalaisten_huumeiden_k%c3%a4

[ytt%c3%b6 ja huumeasenteet 2018 tilastoraportti.pdf?sequence=3&isAllowed=y](#) Luettu 5.1.2020.

Tilastokeskus, PxWeb-tietokannat. Luettavissa:

https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rf.px/ Luettu 9.1.2020

Viitala, Pekka 2020: Vanhempi konstaapeli, Länsi-Uudenmaan poliisilaitos. Haastateltu 16.2.2020

Väänänen, Hannu 2020: Rikoskomisario, Länsi-Uudenmaan poliisilaitos. Haastateltu 7.1.2020